

TASVIRIY SAN'ATNING BOLALAR PSIXOLOGIYASIGA IJOBIY TA'SIRI

Qurvonboyeva Diyora

Namangan davlat pedagogika instituti

Tasviriy san'at yo'nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'atning bolalar psixologik rivojlanishiga ta'siri chuqur tahlil qilinadi. Jumladan, san'at vositasi orqali bolaning emotsional holati, ijodiy tafakkuri, estetik didi, ijtimoiylashuvi va o'zini ifoda etish qobiliyatlari qanday rivojlanishi haqida ilmiy-nazariy hamda amaliy misollar orqali yoritiladi. Shuningdek, san'at terapiyasi usullari, ularning amaliyoti va maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni haqida fikrlar bildiriladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, bolalar psixologiyasi, san'at terapiyasi, emotsional rivojlanish, ijodkorlik, estetik tarbiya, rasm chizish.

Kirish

Bugungi kunda bolalar psixologiyasi sohasi tobora kengayib, turli yangi metodlar bilan boyib bormoqda. Shu jihatdan, san'at vositasida tarbiya berish, bolalarning ichki dunyosini anglash va ularni emotsional jihatdan qo'llab-quvvatlash dolzarb masalaga aylangan. Bola dunyoni ko'rish, eshitish, sezish, his qilish orqali idrok etadi. Shu sababli u bilan ishlashda faqat og'zaki topshiriqlar emas, balki ko'rgazmali-uslubiy yondashuv ham muhimdir. Bu borada tasviriy san'at eng kuchli ta'sir vositalaridan biridir.

Asosiy qism

1. Tasviriy san'atning psixologik rivojlanishga ta'siri

Hissiy (emotsional) rivojlanishga ta'siri

- Ichki kechinmalarni ifodalash: Tasviriy san'at orqali odam o'z his-tuyg'ularini so'zsiz ifodalashi mumkin. Bu ayniqsa bolalar va travma boshidan o'tgan insonlar uchun muhim.
- Stress va tashvishlarni kamaytiradi: Chizish yoki ranglar bilan ishlash ongni tinchlantiradi, psixologik yengillik beradi.
- O'zini anglash va qabul qilish: Inson o'z asarlari orqali o'zini chuqurroq tushunib boradi.

Ijodkorlik va tafakkurni rivojlantiradi

- Kreativ fikrlash: Tasviriy san'at insonni yangi g'oyalarni o'ylab topishga o'rgatadi.
- Muammolarni hal qilish ko'nikmasi: San'atda kompozitsiya tuzish, muvozanatni saqlash – bular aqliy muammolarni hal qilishga o'xshash.

- Vizual tafakkur: Chizish orqali inson narsalarni ko'rish va tasavvur qilish qobiliyatini oshiradi.

Ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishga ta'siri

- O'ziga ishonchni oshiradi: Yaratilgan asarni ko'rish o'ziga nisbatan ishonch uyg'otadi.
- Kommunikatsiya vositasi: Gapirishda qiynalayotgan insonlar uchun rasm chizish o'z fikrini ifodalash yo'lidir.
- Jamoaviy ishlarda ishtirok: San'at darslari yoki loyihalarda birgalikda ishlash ijtimoiy ko'nikmalarni oshiradi.

Terapik (davolovchi) ta'siri

- Art-terapiya — bu maxsus psixologik yo'nalish bo'lib, rasm, haykal va ranglar yordamida ruhiy muammolar bilan ishlaydi.
- Travma, depressiya, xavotir (tashvish), PTSD kabi holatlarda tasviriy san'at yordamida sog'ayish kuzatilgan.

Tasviriy san'at nafaqat estetik zavq beradi, balki insonning ruhiy, aqliy va hissiy rivojlanishida muhim vosita bo'la oladi. U bolalar, yoshlar va kattalar uchun ham foydali bo'lib, har bir inson uchun o'ziga xos terapiya shakliga aylanishi mumkin.

Tasviriy san'at bolaning ichki dunyosini aks ettirishda eng sodda va tabiiy usul hisoblanadi. Bolalar ko'pincha o'z his-tuyg'ularini so'z bilan emas, balki rasm orqali ifodalaydi. Bu holat ayniqsa autistik spektrdagi bolalar yoki emotsional inqiroz holatidagi yoshlar orasida ko'p uchraydi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, chizish orqali bola o'zini ifoda etishda mustaqil bo'ladi, o'z ichki dunyosini namoyon eta oladi.

2. San'at terapiyasi usullari

San'at terapiyasi — bu ruhiy salomatlikni tiklash va saqlashda san'atdan foydalanishga asoslangan psixologik yondashuvdir. Bolalar bilan olib boriladigan art-terapiya mashg'ulotlarida rasm chizish, kollaj yasash, loy bilan ishlash, rang terapiyasi kabi usullar qo'llaniladi. Ushbu usullar bolaning stress darajasini kamaytiradi, o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi hamda ijtimoiy muhitga moslashishiga yordam beradi.

3. Estetik tarbiya va ijodiy tafakkur

Rasm chizish orqali bola estetik didni rivojlantiradi. Bu esa uning atrof-muhitga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Estetik tarbiya orqali bola go'zallikni ko'ra olish, qadrlash va yaratishga intiladi. Ijodiy tafakkur esa hayotda duch keladigan vaziyatlarga noodatiy yondashish, yangilik yaratish, mustaqil fikr bildirishga yordam beradi.

4. Maktabgacha ta'lim muassasalarida tasviriy san'atning o'rni

Maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatida tasviriy san'at muhim o'rin tutadi. Pedagoglar bu orqali bolalarning tasavvurini kengaytiradi, ranglar bilan ishlash ko'nikmasini shakllantiradi. Shu bilan birga, bolalarda e'tibor, xotira, tafakkur, muvofiqlik kabi psixik funksiyalar mustahkamlanadi. Muntazam rasm chizish

mashg'ulotlari bolaning psixomotor rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida tasviriy san'atning o'rni Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tasviriy san'at (chizish, bo'yash, shakllar yasash va boshqalar) — bu nafaqat ijodiy mashg'ulot, balki shaxsiy rivojlanishning muhim vositasidir. U bolaning fikrlash qobiliyati, his-tuyg'ulari, motorikasi va estetik didining shakllanishiga katta hissa qo'shadi.

Ijodkorlikni rivojlantirish

- Bolalar erkin tasavvur qiladi, yangi g'oyalarni yaratadi.
- Chizish orqali o'z dunyoqarashini ifodalaydi.

Estetik tarbiya

- Ranglar, shakllar va kompozitsiya orqali go'zallikni anglaydi.
- San'at asarlari bilan tanishish orqali didi shakllanadi.

Psixologik rivojlanish

- San'at orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini ifoda etadi.
- Ichki muammolarni badiiy tarzda chiqarib tashlash imkoniyati mavjud.

Nutq va tafakkurni rivojlantirish

- Rasm orqali voqea aytib berishga, hikoya tuzishga o'rganadi.
- Bu esa og'zaki va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi.

Mayda motorikani rivojlantirish

- Qalam, bo'yoq, qaychi bilan ishlash orqali qo'l barmoqlari harakati rivojlanadi.
- Bu keyinchalik yozuv malakasi uchun muhim tayyorgarlik hisoblanadi.

Ijtimoiy va emotsional o'sish

- Guruhda ishlash, asarini ko'rsatish, baham ko'rish orqali ijtimoiy ko'nikmalar shakllanadi.
- O'z ishidan faxrlanish hissi paydo bo'ladi.

Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan usullar:

Usul Tavsifi

Erkin chizish Bola o'z xohishiga ko'ra rasm chizadi.

Mavzuli rasm Muayyan mavzu asosida (masalan: "Oila", "Tabiat") rasm ishlash.

Rangli bo'yash Tayyor shakllarni bo'yash orqali ranglar bilan tanishish.

Texnik mashqlar Nuqta, chiziq, spirallar chizish orqali chizish texnikasini o'rganish.

Kollaj yaratish Turli materiallardan kompozitsiya yaratish.

Xulosa:

Tasviriy san'at maktabgacha ta'lim muassasalarida:

- tarbiyaviy, estetik va rivojlantiruvchi funksiyalarga ega,
- bolaning shaxsiy dunyosini anglashga yordam beradi,
- ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi.

5. Amaliy kuzatuvlar va tajribalar

Psixologik amaliyotda tasviriy san'atdan foydalanish orqali erishilgan natijalar shuni ko'rsatadiki, bolaning hissiy holatini aniqlashda chizgan rasmlari muhim ma'lumot beradi. Masalan, qorong'i ranglar yoki keskin chiziqlar bolaning xavotirli yoki asabiy holatidan dalolat berishi mumkin. Aksincha, yorqin ranglar va yumshoq shakllar ichki xotirjamlikni anglatadi.

Xulosa

Tasviriy san'at bolaning psixologik rivojlanishida katta ahamiyatga ega bo'lib, uning emotsional holati, tafakkuri, ijtimoiy munosabatlari va estetik dunyoqarashini boyitadi. San'at terapiyasi orqali bola o'z muammolarini ifoda etadi, stressdan xalos bo'ladi, o'zini anglaydi. Shu sababli ta'lim muassasalarida tasviriy san'atga nisbatan yondashuv faqat dars sifatida emas, balki tarbiyaviy, terapevtik vosita sifatida qaralishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abulkhanova-Slavskaya K.A. «Psixologik taraqqiyot nazariyalari», Toshkent, 2018.
2. Vygotskiy L.S. «San'at psixologiyasi», Moskva, 2001.
3. Asqarova G. «Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish», Toshkent, 2020.
4. Karimova N.X. «Pedagogik psixologiya asoslari», TDPU, 2017.
5. Jahon psixologik jurnali. 2022-yil 2-soni. "San'at terapiyasi va bola psixikasi" maqolasi.